

Etika kao prirodni zakon

Ideja prirodnog zakona opisuje se kao shvatanje da postoji **nepromenljivi moralni poredak, koji je deo prirodnog sveta.**

Za Aristotela najpotpunija ljudska osobina je **racionalnost**. Ako treba da odredimo šta je ljudska priroda, mi tragamo za unutrašnjim principom, koji na poseban način upravlja ljudskim životom; a to je razum.

Prirodni zakon jeste zakon *ispravnog ili zdravog razuma.*

Klasična formulacija prirodnog zakona: Ciceron

„Pravi zakon je ispravan razum u saglasnosti sa prirodom; on je univerzalno primenljiv i neprolazan; on svojim zapovestima poziva na dužnost i svojim zabranama odvraća od rđavih dela.“ Na primer, Ciceron navodi, uspravan stav (koji je neophodan za široko i dalekovido shvatanje stvari), govor i sposobnost izražavanja (sposobnost za komunikaciju), prirodno saosećanje sa bližnjim (kao potpora društvenom životu i naravno, racionalno mišljenje).

Toma Akvinski „Sve što je suprotno poretku razuma, suprotno je prirodi ljudskih bića kao takvih; a ono što je razumno, jeste u skladu sa ljudskom prirodom kao takvom. Dobro za ljudsko biće jeste život u skladu sa razumom.“

Kao ekvivalent praktičnog ili ispravnog uma (*recta ratio*) navodi **savest** što je urođena sposobnost kojom se otkriva božiji moralni zakon, onako kako je zapisan u ljudskim dušama. Prema Akvinskem, ispravno je ono postupanje koje ili teži ka unapređenju ili stvarno realizuje ljudsku sreću.

Etika kao prirodni zakon

Kant, ekstremna forma shvatanja prema kojoj je moral izraz ljudske prirode. Centralno pitanje je *šta treba da činim?* Glavni smisao morala je u tome da *postupamo po dužnosti*.

Smisao je da ništa ne bi moglo da bude moralni princip, ako ne može da bude princip za sve ljude. Moral počinje sa odbacivanjem principa koji se ne mogu učiniti univerzalnim. Ova ideja je Kantov *kategorički imperativ*: *postupaj po maksimi za koju u isto vreme možeš hteti da bude univerzalni zakon.*

Najveće kulturno dejstvo imao je iskaz da *ljudskost u sopstvenoj ličnosti ili u ličnosti bilo kog drugog nikada ne uzimamo kao sredstvo, već uvek kao cilj.* To je visok zahtev za poštovanje ličnosti. Svaka ličnost vredi podjednako, svakoj ličnosti pripada jednak značaj.

Političke implikacije kategoričkog imperativa su poštovanje slobode, posebno slobode veroispovesti i govora. Koreni shvatanja univerzalnih ljudskih prava leže u učenju o prirodnom zakonu.

Utilitarizam (korisnost)

Šta znači dobro za nekog? Znači da je korisno, odnosno upotrebljivo. Mnogi smatraju da je ovo osiromašena teorija dobra jer poistovećuje dobro i poželjno, i pitanje svodi na zahtev konzumiranja. Utilitaristi zaključuju da je ispravan postupak onaj postupak koji uvećava korist.

Bentam, utilitaristički princip – *treba da postignemo što veću sreću za što veći broj*

Džon Stjuart Mil zastupa moral zdravog razuma koji smo naučili još kao deca, odnosno, akumuliranu mudrost čovečanstva o poželjnim i nepoželjnim posledicama postupanja. Zbog toga mi možemo i moramo da živimo po njemu, osim u uobičajenim ili novim situacijama kada je prikladno pozivanje na princip korisnosti.

Kritičari utilitarizma (korisnosti) smatraju da postoje stvari – istina, lepota, ljubav, prijateljstvo – koje su dobre bilo da ih ljudi žele ili ne.

Utilitaristi odgovaraju da postoje interesi dobrobiti koji se sastoje od skupa generalizovanih resursa, koje će ljudi nužno morati da imaju pre nego što ostvare neku posebnu sklonost koju bi mogli da imaju. Zdravlje, novac, stan, izdržavanje i tome slično, su očigledno ta vrsta interesa dobrobiti, korisni resursi, bez obzira na ljudske posebne planove i projekte.